

CZESŁAW MARAŃSKI

Warszawa

Wyniki zwalczania motylicy wątrobowej w woj. warszawskim*)

Motylca wątrobowa stanowi dla województwa warszawskiego, z uwagi na swe nasilenie oraz straty gospodarcze jakie wywołuje, problem o wielkim znaczeniu.

Jesienią 1956 r. występować zaczęły we wsiach położonych nad brzegiem rzek: Bugu, Narwi oraz Bugo-Narwi duże straty w pogłowie bydła rogatego i owiec powodowane motylką wątrobową. Walkę z tym pasożytem prowadzono w pierwszym roku tylko na terenie powiatu Nowy Dwór Mazowiecki. Jesienią 1956 r. objęto akcją 19 wsi, a wiosną 1957 r. 30 wsi. Badania koprolologiczne wykazały że przeszło 80% badanego pogłowia opadnięte było motylką. Jesienią 1957 r. włączono do akcji 73 wsie położone na terenie 6 powiatów wykazujących największe straty gospodarcze w pogłowie bydła i owiec. Badania koprolologiczne wykazały, że i tu przeszło 80% pogłowia opadnięte było motylką. Wiosną 1958 r. akcja zwalczania motylicy obejmowała już 17 powiatów, a jesienią tego roku 26 powiatów. W czerwcu 1960 r. walka z motylką prowadzona była w przeszło 1,500 wsiach położonych na terenie 28 powiatów. Prowadzono ją przy pomocy personelu lekarskiego i pomocniczego 147 lecznic rejonowych.

Tych kilka liczb świadczy wymownie o rozmiarach organizowanej na terenie województwa warszawskiego akcji zwalczania motylicy wątrobowej. Po przeprowadzeniu szczegółowej analizy warunków ekologicznych, rozważeniu kryteriów ekonomicznych oraz zapoznaniu się z możliwościami organizacyjnymi służby weterynaryjnej postanowiono, że zwierzęta opadnięte motylką będą odrobaczane dwa razy do roku jesienią i wiosną oraz, że każde odrobaczenie poprzedzone zostanie diagnostycznym badaniem kału. Samo odrobaczenie wykonywane będzie przy pomocy sześciochlorku etanu stosowanego doustnie w dawkach po 15 g na 100 kg wagi żywej.

Praca jaką należało wykonać była olbrzymia. Wspomnę może tylko, że gdy na początku akcji w 1956 r. przeprowadzono w ciągu sezonu jesiennego 424 badania koprolologiczne, a odrobaczono 1645 sztuk bydła i owiec, to już w roku następnym przeprowadzono przeszło 5.000 badań diagnostycznych i odrobaczono drugie tyle bydła i owiec. W 1959 roku wykonano z kolei ponad 50.000 badań diagnostycznych oraz odrobaczono przeszło 80.000 sztuk bydła i owiec. Jest zrozumiałe, że do wykonania tak wielkiego zadania trzeba było zmobilizować większość zatrudnionych na terenie Warszawy parazytologów, a ponadto powołać do życia rejonowe laboratoria koprolologiczne. Do akcji zaś odrobaczania włączono całą służbę weterynaryjną działającą na obszarach objętych zwalczaniem motylicy wątrobowej. Dzięki tak szeroko zakrojonym planom zdołano w ciągu czterech lat przeprowadzić rozpoznanie sytuacji motylczej w ponad 1.500 wsiach położonych na terenie 28 powiatów, to znaczy zdiagnozowano dość dokładnie stan zamotyliczenia większości obszarów wykazujących znaczniejsze nasilenie pasożyta. Świadczą o tym liczby przytoczone w tabeli nr 1.

Wyniki jednorocznego okresu zwalczania motylicy zostały prześledzone na terenie 338 wsi przy czym, najogólniej określając je, trzeba stwierdzić, że w tym okresie uzyskano zmniejszenie zarobaczenia pogłowia średnio o 21,5%. Były jednak liczne wsie w których spadek zarobaczenia wynosił w tym czasie 60, 70, 80, a nawet więcej procent. Przez dwa lata prześledzono wyniki zwalczania motylicy na terenie

42 wsi, przy czym średni spadek zarobaczenia wynosił w pierwszym roku 27,5%, a w drugim 6,8% w stosunku do roku poprzedniego. Przez trzy lata prześledzono wyniki zwalczania motylicy na terenie 23 wsi powiatu Nowy Dwór Maz. Oceniając ogólnie wyniki trzyletniej akcji należy stwierdzić, że w pierwszym roku spadek zarobaczenia wyniósł 21,1%, w drugim 16,4%, podczas gdy w trzecim roku zaznaczył się nieznaczny wzrost nasilenia wynoszący 2,8% w stosunku do roku poprzedniego. Wzrost ten spowodowany został warunkami sprzyjającymi rozwojowi żywiciela pośredniego, ślimaka — *Galla truncatula*. Nastąpiło to w związku z pojawieniem się w 1959 roku dużych przyborów wód i zalaniem łąk i pastwisk.

Jeżeli chodzi o pozornie nikłe wyniki akcji odrobaczania to są one jednak w rzeczywistości, jak to zdołano ustalić przy szczegółowej analizie sytuacji występującej w poszczególnych wsiach objętych akcją, dużo lepsze, mimo że liczbowo ogólnie sprawę ujmując trudno uchwytną. Przede wszystkim zmalała bardzo intensywność zarobaczenia, co stwierdzone zostało w sposób autorytatywny w laboratoriach przy przeprowadzaniu badań koprolologicznych. W terenie objawia się to tym, że upadków, i ubojów z konieczności powodowanych motylką nie spotyka się już zupełnie we wsiach, w których poprzednio przeprowadzana była systematyczna akcja odrobaczania. Państwowy Zakład Ubezpieczeń stwierdził, że wysokość odszkodowań wypłacanych rolnikom za sztuki padłe zmniejszyła się w 1959 roku o 26,3%, co nastąpiło w związku z przeprowadzoną akcją zwalczania motylicy. Również i kondycja odrobaczonych zwierząt oraz ich produktywność poprawiły się w sposób widoczny. Stwierdza się to również i u tych zwierząt, u których pomimo odrobaczania natrafia się jeszcze w czasie badań koprolologicznych na pojedyncze jajeczka motylcze w kale. Wielką rolę odgrywa tu powtarzająca się corocznie na terenach zalewowych reinwazja pasożytów.

Poza tym obraz statystyczny stanu zarobaczenia poszczególnych wsi nie odpowiada rzeczywistości na skutek tego, że część zwierząt zostaje pomijana przy odrobaczaniu. Spotykamy się z tym zjawiskiem szczególnie często w okresie wiosennym, w związku z wysoką ciążą występującą w tym czasie u większości zwierząt. Zjawisk tych nie należy naturalnie przypisywać małej skuteczności stosowanych do akcji preparatów.

Nie wolno w końcu lekceważyć i takich czynników jak spotykana niekiedy tendencja do zaniżania dawek leku w obawie przed wystąpieniem komplikacji po zabiegu. Nie sprzyja to naturalnie dobremu wynikowi akcji, podobnie jak tendencja do pomijania w następnych etapach akcji wsi raz już odrobaczanych, w których zarobaczenie pogłowia nie zostało jeszcze zwalczone. Wypada tu jeszcze zaznaczyć, że doświadczenia zebrane na terenie województwa warszawskiego w pierwszych latach akcji zwalczania motylicy pozwoliły ujawnić szereg czynników utrudniających sprawne realizowanie akcji. Wyjaśniono między innymi najczęstsze przyczyny występowania zachorowań u zwierząt po zadaniu leków, jak i szereg innych zjawisk mających wpływ na przebieg i wyniki akcji odmotyliczenia. Spostrzeżenia te przyczyniły się do wydania przez Ministerstwo Rolnictwa w marcu 1957 roku nowych wytycznych w sprawie zwalczania motylicy wątrobowej. (Pismo Okólne Nr WZ. P. X—2/1/57 z dnia 14 marca 1957 r.).

Adres autora: dr Czesław Marański, Warszawa, ul. Targowa 69.

*) Główne fragmenty referatu wygłoszonego na posiedzeniu Sekcji Parazytologii Weterynaryjnej na VII Zjeździe Pol. Tow. Parazytologicznego w Olsztynie.